لەبارەی وشە و رەنگی رەشەوە…
ئەردەڵان عەبدوڵڵا

گەر لەسەر ئەوە رێکبکەوین کە وشە گوزارشت لە ناخ و هزری مرۆڤ دەکات، ئەوا بەهەمان شێوە، رەنگەکانیش گوزارشت لە ناخ و هزری مرۆڤ دەکەن. دیارە هەروەک چۆن وشە بۆ دەقێکی ئەدەبی یان سیاسیی یان فکری گرنگە، بەهەمانشێوە رەنگەکانیش بۆ تابلۆکێشێکیش گرنگن و کلیلی چوونە ژوورەوەی جیهانی تابلۆ دەگەیەنن. لە هیچ وەختێک وشە و رەنگ لەسەر یەک شت رێکنەکەوتوون، هەردووکیان بەیەک شێوە گوزارشت لە شتێک بکەن، زۆرجار هونەر دژ بە ئەدەب دەوەستێتەوە، بەڵام کە کار دەگاتە سەر وشە و رەنگی " رەش" هەردووکیان یەک مانایان هەیە.

لە رەنگەکاندا هەمیشە " رەش" ئاماژەیە بۆ (خەفەت، ناخۆشی، کوشتن، نائومێدی، ناشیرینی، شەڕ، بەدبەختی)، لە زمانیشدا هەمیشە " رەش" هەمان مانای هونەری هەبووە، ئەمە هەموومان دەڵێین " رەشبینی، روورەشی، دەستێکی رەش، چارەرەشی" زۆرجاریش هەندێک قۆناغی ناخۆش یان رۆژێک کە رووداوێکی ناخۆش تێیدا رووی دابێت بە " رۆژی رەش، مانگی رەش، ساڵی رەش" دادەنێین. لەکاتێکدا سپی لە هونەر و زماندا گوزارشتی لە " گەشبینی، ئاشتی، پێشکەوتن، پاکیزەیی، جوانی " دەکات.

دیارە گەر لەناو زمانی کوردیدا بە دوای وشە و دەستەواژەی رەشدا بگەڕێیت، بێ هووده نابیت و زۆر زۆرن، ئەمە رۆژانە ئەمانە بەکاردەهێنین، بەبێ ئەوەی بزانین بۆچی ئەم حاڵەتە وادروستبووە؟ یان بۆچی " رەش" هەموو ئەم دەلالەتە خراپ و ناشیرینانەی هەیە. هەمیشە رەنگی سپی لەلامان "جوانە، پاکە، باشە،" بەڵام رەش "، ناشیرین، پیس، بێ تامە." تەنانەت لە رووی سیاسیشەوە کاتێک سەیری سیمبۆڵی پارتە سیاسییەکانیش دەکەین، دەبینین رەنگەکان لە سیاسەتیشدا زاڵن، هەمیشە چەپ و کۆمۆنیستەکان " سوور" سیمبۆڵیان بووە. " سەوز" گوزارشتی لە پارتە ژینگە پارێزییەکان دەکات. بەڵام لە هەمووی سەیرتر پارتی فاشیستی ئیتالی رەنگی " رەش" ی کردە سیمبۆڵی پارتەکەیان بەم شێوەیەش " رەش" کرایە رەنگی فاشیزم، ئەمە لەکاتێکدا ئەوان هەمیشە دژی رەشپێستەکانن و سپیپێستەکانیش بە رەگەزێکی باڵا دادەنێن.

دیارە هۆکاری سەرەکی لەم دابەشکردنە و لەم دەلالەتە زمانی و هونەرییانە، هەمووی دەگەڕێتەوە بۆسەر هزرێکی خراپ و فاشیستیانە

کە ماوەی چەندین ساڵە بەسەر مێشک و دەروونی هەموو جیهاندا زاڵە، ئەویش بە حوکمی ئەوەی ئەفریقییەکان رەنگیان رەش بووە، هەمیشە ئەم رەنگی پێستە خراوەتە قاڵبی شتێکی ” خراپ، ناشیرین، نابەجێ، شەڕ”ەوە. دیارە راسیزم تەنها لە هونەر و ئەدەب و سیاسەتدا بەرامبەر بە ئەفریقییەکان رەنگی نەداوەتەوە، بەڵکە بە حوکمی مێژووی هەزاران ساڵەی چەوساندنەوەی ئەفریقییەکان، هەمیشە رەنگ و کەلتوور و پێست و هەمووشتێکی ئەم گەلە داماوە، خراوەتە چوارچێوەی راسیزمەوە.

راسیزم خۆی لەناو مێشکی هەموو جیهاندا بەرامبەر بە ئەفریقییەکان سەپاندووە. دیارە هەرچەندە ئێمە گەلێک بووین هەمیشە لەژێر چەپۆکی فاشیستیدا ناڵاندوومانە، کەچی ئێمە لە نەتەوەکانی تر، لەڕووی زمانەوانی و هونەرییەوە، زیاتر ئەم دەستەواژە راسیزمانەمان بەکارهێناوە.

من نازانم بۆچی رەنگی رەش ناشیرینە؟ بۆچی دەبێت رەش بکرێتە سیمبۆڵی شەڕ و نەهامەتی، لەکاتێکدا ” سپی” دەکرێتە نیشانەی ئاشتی، جوانی، باشی، چاکی؟”.

دیارە هەموو ئەمانەش لە قووڵایی ئەو مێژووە دێرینە راسیزمەوە سەرچاوەی گرتووە، کە دژ بە ئەفریقییەکان کراوە. ئاخر ئەوان هەمیشە کۆیلەی پیاوی سپی پێست بوون، لەبەر ئەوە هەمیشە پیاوی سپی پێست هەوڵیداوە، کۆیلەکەی ژێردەستی بەهەموو شێوەیەک ناشیرین بکات و هەرچی سیفاتی جوانیش هەیە، بۆ خۆی دابنێت. تەنانەت منداڵیش، هەمیشە منداڵە سپیپێستەکان لامان جوانن، بەپێچەوانەوە، منداڵە رەشپێستەکان ناشیرینن و ڕقمان لێیانە، لەکاتێکدا هەموو منداڵێک سیمایەکی جوانیان هەیە. کەسیش نازانێت بۆچی ئەم هەڵوێستە خراپەمان بەرامبەر بە رەنگ و وشەی رەش هەیە ؟.

دیارە کارێکی هەروا ئاسان نییە ئەم دەرەنجامە زمانی و هونەرییە بە ڕۆژ و دووڕۆژێک لەناو مێشکی مرۆڤایەتیدا دەربهێنرێت، لە گرنگە قسەی لەسەر بکرێت، ڕەخنە لەو کەسانەش بگیرێت کە زۆرجار بە ناڕەوا و خراپ مامەڵە لەگەڵ وشە و رەنگی ” رەش” دا دەکەن .